BALVU NOVADA PAŠVALDĪBA

VIĻAKAS VIDUSSKOLA

Reģ. nr. 40900024294, Pils iela 11, Viļaka, Balvu novads, LV-4583,

tālr. +371 645 07135, e-pasts: vv@balvi.lv

Apstiprināts ar rīkojumu
Nr.VV/2025/1.22/144/RIKP
10.09.2025.

Lasītprasmes veicināšanas sistēmas kārtība Viļakas vidusskolā

I Vispārīgie jautājumi.

1. Viļakas vidusskolas (turpmāk tekstā – skolas) izstrādātais dokuments paredzēts, lai nodrošinātu skolas vienotu pieeju lasītprasmes veicināšanā izglītojamajiem (turpmāk – skolēniem).
2. Dokuments adresēts skolas pedagogiem, izglītojamajiem un viņu vecākiem.
3. Dotās kārtības izpildītāji ir skolas pedagogi un skolēni.

II Mērķis, pamatojums un atbilstība

4. **Mērķis:**
Izveidot vienotu, sistemātisku un ilgtspējīgu pieeju lasītprasmes attīstīšanai visos vecumposmos, lai veicinātu skolēnu spēju izprast, analizēt un kritiski izvērtēt dažādu veidu tekstus, attīstot viņu valodas prasmes, domāšanu un mācību motivāciju.
5. **Pamatojums:**
Lasītprasme ir pamatprasme, kas būtiski ietekmē skolēna mācību sasniegumus visos mācību priekšmetos un nodrošina spēju mācīties visa mūža garumā. Mūsdienu izglītības procesā, kur liela nozīme ir kritiskajai domāšanai, informācijas izvērtēšanai un problēmu risināšanai, lasītprasme kļūst par centrālo kompetenci. Daļai skolēnu lasītprasmes līmenis nav pietiekams, lai pilnvērtīgi apgūtu mācību saturu. Tas prasa mērķtiecīgu un koordinētu skolas rīcību, iesaistot visus pedagogus un atbalsta personālu. Izstrādājot un ieviešot lasītprasmes veicināšanas sistēmu skolā, tiek nodrošināts vienots redzējums, ilgtermiņa pieeja un praktiski risinājumi lasītprasmes pilnveidei ikdienas mācību darbā un ārpus tā.
6. **Atbilstība:**
Lasītprasmes veicināšanas sistēma skolā tiek izstrādāta saskaņā ar valsts izglītības vadlīnijām un kompetenču pieeju, kurā uzsvars likts uz skolēna spēju izprast, izmantot un reflektēt par tekstiem dažādos mācību kontekstos, attīstot caurviju prasmes un kritisko domāšanu.

III Lasītprasmes veicināšanas uzdevumi pa vecumposmiem

7. **1.–3. klase (sākumskola – lasītprasmes apguve un nostiprināšana)**
   7.1. Veidot skolēnos pozitīvu attieksmi pret lasīšanu kā nozīmīgu un patīkamu nodarbi.

7.2. Attīstīt prasmi tekoši lasīt skaļi un klusumā, ievērojot pieturzīmes un intonāciju.
7.3. Veicināt izpratni par vienkārša teksta saturu, notikumu secību, galvenajām domām.
7.4. Mācīt atšķirt faktus no personīgiem viedokļiem vienkāršā tekstā.
7.5. Rosināt bērnus veidot saikni starp tekstu un savu pieredzi.
7.6. Nodrošināt iespējas lasīt dažāda veida tekstus – stāstus, pasakas, informācijas tekstus.

8. **4.–6. klase (sākumskolas turpinājums – izpratnes padziļināšana)**
8.1. Attīstīt skolēnu spēju izprast teksta struktūru un noteikt galveno domu.
8.2. Mācīt izdarīt vienkāršus secinājumus un interpretācijas.
8.3. Iepazīstināt ar dažādiem teksta veidiem.
8.4. Attīstīt spēju formulēt jautājumus par izlasīto tekstu un atbildēt uz tiem.
8.5. Iedrošināt veidot īsas teksta refleksijas un viedokļus ar pamatojumu.
8.6. Veicināt lasītprasmes sasaisti ar citiem mācību priekšmetiem.

9. **7.–9. klase (pamatskola – kritiskās domāšanas attīstība)**
9.1. Attīstīt skolēnu spēju analizēt, salīdzināt un izvērtēt informāciju dažādos tekstos.
9.2. Mācīt atpazīt teksta mērķi, autora pozīciju un izmantotos izteiksmes līdzekļus.
9.3. Veicināt spēju pamatot un aizstāvēt savu viedokli, atsaucoties uz tekstu.
9.4. Sekmēt digitālās lasītprasmes attīstību (mediju tekstu, tīmekļa resursu izpratni).
9.5. Rosināt skolēnus strādāt ar vairākiem informācijas avotiem un veidot secinājumus.
9.6. Veicināt lasīšanas ieradumu un pašvadītas lasīšanas iniciatīvas.

10. **10.–12. klase (vidusskola – refleksija, izvērtēšana, padziļināta izpratne)**
10.1. Padziļināt spēju analizēt sarežģītus tekstus (zinātniskus, literārus, argumentējošus).
10.2. Attīstīt reflektējošu un kritisku attieksmi pret tekstu un informācijas avotiem.
10.3. Mācīt izvērtēt teksta ticamību, loģiku un ietekmi uz lasītāju.
10.3. Veicināt prasmi integrēt lasīto dažādās jomās un izmantot pētniecībā.
10.4. Stimulēt skolēnu individuālu un mērķtiecīgu literatūras izvēli.
10.5. Sagatavot skolēnus akadēmiskajai un profesionālajai videi, kur būtiska ir teksta analīze un interpretācija.

IV Atbildības sadalījums

11. **Skolas vadības loma**

Skolas vadība nodrošina lasītprasmes veicināšanas sistēmas īstenošanu kā skolas attīstības prioritāti, organizē tās integrēšanu skolas darba plānā, koordinē atbildīgo personu iesaisti, kā arī veicina pedagogu profesionālo pilnveidi un metodisko atbalstu šajā jomā. Vadība rūpējas par resursu pieejamību, seko sistēmas īstenošanai un izvērtē tās efektivitāti.

12. **Priekšmetu skolotāju loma**

Visu mācību priekšmetu skolotāji ir aktīvi lasītprasmes veicinātāji, integrējot teksta lasīšanu, analīzi un izpratni ikdienas mācību darbā. Skolotāji pielāgo mācību materiālus skolēnu valodas un lasītprasmes līmenim, veicina izpratni par dažādiem tekstu veidiem un mudina skolēnus izteikt un pamatot savas domas par izlasīto. Viņi sadarbojas savā starpā un dalās ar labās prakses piemēriem.

13. **Bibliotekāra, speciālo pedagogu un atbalsta personāla iesaiste**

Skolas bibliotekārs veicina skolēnu interesi par grāmatām, nodrošina piekļuvi daudzveidīgiem lasāmajiem materiāliem un organizē lasīšanas veicināšanas pasākumus. Speciālie pedagogi un logopēdi atbalsta skolēnus ar lasīšanas grūtībām, veic diagnosticēšanu un īsteno mērķtiecīgu korekcijas darbu. Psihologs un sociālais pedagogs palīdz motivēt skolēnus, kuru lasītprasmi kavē emocionālie vai sociālie faktori.

14. **Sadarbība ar vecākiem**

Vecāki tiek aktīvi iesaistīti lasītprasmes attīstīšanā, saņemot ieteikumus, kā atbalstīt bērnu lasīšanā mājās. Skola informē vecākus par bērna lasītprasmes attīstību, piedāvā sadarbības formas (piemēram, lasīšanas izaicinājumi, kopīgi pasākumi, ieteicamās literatūras saraksti) un veicina pozitīvu lasīšanas kultūru ģimenē.

V Lasītprasmes veicināšanas pasākumi

15. **Ikdienas aktivitātes ietver:**

15.1. Dažādas metodes un stratēģijas lasītprasmes pilnveidošanai mācību procesā visos mācību priekšmetos (skat. pielikumu Nr.1 un Nr.2).

15.2. Lasīšanas stūrīšu, klases, skolas bibliotēkas un lasītavas izmantošanu.
15.3. Mērķtiecīga lasītprasmes attīstīšana interešu izglītības pulciņos(skat. pielikumu Nr.3).

Ilgtermiņa aktivitātes ietver:
16.1. Skolas lasītprasmes veicināšanas sistēmas kārtības īstenošana dažādiem vecumposmiem.
16.2. Piedalīšanos nacionālajās iniciatīvās ("Bērnu žūrija", Latviešu valodas un literatūras valsts olimpiādes).
16.3. Piedalīšanās novada un starpnovadu organizētajos konkursos (novada lasīšanas konkurss "Lasi, ieklausies, domā!", LNB Skaļās lasīšanas sacensības, Skatuves runas konkurss u.c.).
16.4. Tematiskie pasākumi- grāmatu maiņas, tikšanās ar autoriem, bibliotekāras stundas sadarbībā ar skolas un pilsētas bibliotēku.
16.5. Starppriekšmetu integrācija - darbs ar tekstiem visos mācību priekšmetos, attīstot spēju tos saprast, analizēt un izmantot.
16.6. Digitālo rīku un resursu izmantošana (Letonika.lv, Soma.lv, Uzdevumi.lv, Skolas.lv, LU Akadēmiskā bibliotēka (e-resursi), "Bērnu žūrijas" grāmatas e-formātā, digitalabiblioteka.lv, Latvijas Nacionālās bibliotēkas e-resursi, eraksti.lv u.c.).

17. Lasītprasmes novērtēšana un monitorings:
17.1. Diagnostikas darbu organizēšana (sākumskolā, pamatskolā).
17.2. Formatīvā un summatīvā vērtēšana.
17.3. Skolēnu progresa analīze.
17.4. Datu izmantošana uzlabojumu plānošanā.

18. Sistēmas izvērtēšana un uzlabošana

18.1. Periodiska pārskatīšana reizi divos gados.
18.2. Sistēmas pielāgošana atbilstoši vajadzībām.

PIELIKUMS Nr.1

Lasītprasme-metodisks atbalsts skolotājam

Lasītprasme mūsdienās ir ļoti plaši apspriests un pētīts temats. Šīs prasmes, ko bērns apgūst jau no mazotnes, var būt par viņa veiksmju vai arī neveiksmju cēloni turpmākajos skolas gados. Lasītprasmes apguvei un veicināšanai ir būtiska nozīme bērna personības un attieksmju veidošanā, jo lasītprasme cieši saistāma ar visiem pārējiem mācību priekšmetiem, kā arī lasītprasme ietekmē pārējās valodas darbības, īpaši runāšanu un rakstīšanu.

Lasītprasme ir viena no valodas pamatprasmēm vai runas darbības veidiem. Lingvodidaktikā šī jēdziena būtība skaidrota, ņemot vērā, ka jēdziens sevī ietver divus savstarpēji saistītus vārdus lasīt un prast. Pedagoģijā lasītprasmi var skaidrot kā priekšnosacījumu kādas darbības apguves vai izpildes pakāpei, kas tiek pilnveidota mērķtiecīgā darbībā, individuāli vai kāda cita vadībā pedagoģiskajā procesā. Lasītprasme tiek pilnveidota, katru reizi sasniedzot cita līmeņa prasmes kvalitāti, tā tiek attīstīta atkārtotos vingrinājumos, tātad lasītprasme ir mainīga un ar pozitīvu attīstības tendenci, mainās tās kvalitāte (Anspoka, 2008).

Jēdziens lasītprasme tiek skaidrots kā māka saistīt skaņu ar tai atbilstošo grafisko apzīmējumu – burtu; savienot burtus vārdos, uztvert, izprast, analizēt un novērtēt rakstītu tekstu, apzināties lasīšanas mērķi un izvēlēties atbilstīgu lasīšanas veidu, ievērot lasītāja kultūru. Vieni no lasītprasmes kvalitātes rādītājiem ir apzinātība, pareizība, izteiksmīgums un lasīšanas ātrums, kas nosacīti svarīgs ir tikai lasītprasmes apguves un pilnveides sākuma posmā (Ptičkina, 1997). Attīstoties lasītprasmei, noteicoša tās kvalitāte ir prasme no lasītā teksta iegūt informāciju, to apstrādāt, izmantot un sniegt atgriezenisko saiti , kas skolēnam ir nozīmīgi izglītības ieguves procesā, lai patstāvīgi varētu iegūt informāciju un to izmantot.

Andris Krieķis savā promocijas darbā „Sākumskolēna lasītprasmes attīstības pedagoģiskie nosacījumi" ir izveidojis pārskatu par lasītprasmes jēdziena skaidrojumu teorētiskajā literatūrā.

Pārskats par lasītprasmes jēdziena skaidrojumu

Lasītprasme - atveidot skaņas ar burtiem, savienot burtus vārdos, uztvert, izprast, analizēt un novērtēt rakstītu tekstu.	Skujiņa, Anspoka, Kalnbērziņa, Šalme 2011; Ptičkina, 1997; Anspoka, 2008.
Lasītprasmes kvalitāti raksturo apzinātība, pareizība, izteiksmīgums, lasīšanas ātrums.	Anspoka, 2008; Anspoka, Tūbele, 2015; Ptičkina, 1997; Ozola, 2012; Landler, Wimmer, 2008.
Lasītprasmes kvalitāti raksturo prasme iegūt informāciju, to apstrādāt, izmantot un reflektēt.	Fuchs, Compton, Fuchs, Bryant, Hamlett, Lambert, 2012.
Lasītprasme ir kā izpratnes kvalitātes rādītājs, jo lasītprasmes procesā svarīgs lasīšanas mērķis, atbilstošs lasīšanas veids un lasītāja kultūra.	Soden, Christofer, Hulslandre, Olson, Culting, Keenan, 2015; Tilstra, McMaster, Von den Brock, Kendon, Rapp, 2009; Ehri, 2014; Perfetti, Safura, 2014; Wolf, Barzillai, 2009; Golke, Dorfler, Artelt, 2015; Clinton, 2015; Zwaan, Radvansky, 1998; Millis, Ozuru, Mcnamara, 2007; Xia, Kochmar, Brincoe, 2016; Skujiņa, Anspoka, Kalnbērziņa, Šalme 2011.
Lasītprasme - sabiedrībai nozīmīga indivīda darbības prasme.	Anspoka, 2008; Anspoka, Tūbele, 2015; Manguel, 1997; Wolf, 2007; Semiro, 1997; Lindo, 2014; Timm, Uibu, 2015; Doležalova, 2015; Kang, 2014.
Lasītprasme - lasītāja prasme komunicēt.	Takahashi, 2015; Mahnel, Goldhammer, Naumann, Krohne, 2016; Cunningham, Zibulsky, 2011; Kim, Phillips, 2014; Oakhill, Cain, Elbro, 2015.
Lasītprasme - līdzeklis lasītāja pieredzes paplašināšanai.	Stanley, Petscher, Catts, 2017; Hogan, Murphy, 2007; Edwards, Maloy, Anderson, 2009; Slaoti, 2002; Hahnel, Goldhammer, Naumann, krohne, 2016; Marcia, 2015; Saxton, 2010; Aberšek, Rupič, Hus, 2009; Guthrie, 2002.
Lasītprasme - prasme strādāt ar daudzveidīgiem tekstiem.	Hahnel, Goldhammer, Naumann, Krohne, 2016; Godwin-Jones, 2011; Honore, 2004; Matausch, Pebock, Puhretmair, 2014, Rosenwald, 2014; Fesel, Segers, Clariana, Verhoeve, 2015; Houston, 2015.

Lasīšana ir pamats visām pārējām nodarbībām klasē. Lasītprasme veidojas no visiem valoddarbības elementiem – runāšanas, klausīšanās, rakstīšanas un lasīšanas . Lasītprasme ir cieši saistīta ar personas attīstību un iekļaušanos sabiedrībā, spējot saprast, analizēt un lietot tekstu. Tās ir pamatprasmes, kas nepieciešamas ikviena dzīvē. Lasītprasme ir kompetence, kas aptver gan profesionālo, gan publisko dzīvi. Tiek uzskatīts, ka šīs prasmes ir personības un visas sabiedrības attīstības līdzeklis .Svarīgi saprast, ka lasīšanu neiemācās tikai bērnībā un tikai skolā. Lasīšana mūsdienās ir kļuvusi par sarežģītu izaicinājumu, jo daudz informācijas parādās "kodētā" formā – vizuāli, numerāli, skaniski. Spēja uztvert un saprast informāciju no dažāda veida avotiem kļūst aizvien nepieciešamāka.

Nozīmīga ir bērna pirmā "satikšanās" ar lasāmo tekstu. Šajā procesā bērns nav viens, bet gan ar vecākiem vai ar citiem ģimenes locekļiem un skolotājiem, tāpēc nozīmīga ir arī šo cilvēku izpratne par lasīšanas apguves metodēm un lasītprasmes lomu bērna dzīvē. Laba lasītprasme nodrošina to, ka nākotnē skolēni varēs apgūt citu mācību priekšmetu – matemātikas, vēstures, ģeogrāfijas, bioloģijas, fizikas, ķīmijas – saturu. Ilgtermiņā lasītprasme būtiski ietekmē dzīves kvalitāti, bet zems lasītprasmes līmenis var ietekmēt skolēna vispārējo attīstību, mazināt kapacitāti, kā arī apgrūtināt iekļaušanos mūsdienu mainīgajā sabiedrībā. Bieži vien neveiksmes citos mācību priekšmetos slēpjas nevis nespējā izprast mācību priekšmeta saturu, bet gan uzdevuma nosacījumu un uzdevuma teksta neizprašanā. Būtiska ir vecāku un pedagogu spēja konstatēt šo problēmu un attiecīgi reaģēt. Sākumskolā apgūtais lasītprasmes līmenis nodrošina optimālus mācīšanās nosacījumus, bet ilgtermiņā būtiski ietekmē dzīves kvalitāti un iekļaušanos mūsdienu ekonomiskajās, sociālajās un kultūras norisēs.

Lai veicinātu lasītprieka veidošanos, skolēnam sākotnēji jāuztver lasīšana kā izklaide, nevis kā kārtējais pienākums, kas jāpilda. Pedagogam, pārzinot skolēnu mācību motivācijas faktorus, iespējams izvēlēties tādas metodes un paņēmienus, kas veicina izziņas procesu un paaugstina skolēnu mācīšanās motivāciju. Sākumskolā lasīšanas mērķis skolēniem ir pilnīgot lasītprasmi un literāru tekstu uztveri un izpratni (Ptičkina, 1999). Tiek uzskatīts, ka vēlāk skolēni ir iemācījušies lasīt un izmanto šīs prasmes, lai papildinātu zināšanas ,apgūstot citus mācību priekšmetus. Mācot bērniem lasīt, ir būtiski nošķirt šos divus lasītprasmes apguves posmus. Svarīgi izvēlēties tiem atbilstošas metodes, kas veicinātu lasītprasmes attīstību. Ir nozīmīgi izprast skolēnu motīvus lasīt pirmajā posmā, lai veicinātu lasītprasmes apguvi. Posms, kurā skolēni jau lasa, lai mācītos, var būt par iemeslu nepilnīgai citu mācību priekšmetu apguvei, ja skolēni nav pilnībā apguvuši lasītprasmi.

Lasītprasmes ieguvums ir prasme tekoši lasīt, zināt arvien vairāk vārdu, spēt spriest, izmantojot valodu, t. i., spēt izmantot semantiskās un sintaktiskās norādes, lai uzminētu nezināmo vārdu nozīmi. Roberts Fišers arī apgalvo, ka bērni ar šādām spējām mācībās virzās uz priekšu daudz ātrāk nekā tie, kuriem nepieciešams, lai vārdus viņiem izskaidro citi.

Skolotājiem ir jāapzinās, ka pats būtiskākais lasītprasmes apguvē ir nevis precizitāte, ātrums vai izteiksmīgums, bet gan gala rezultāts – vai skolēns, kurš spēj precīzi izlasīt vārdu un teikumu, ir izpratis lasītā jēgu un nozīmi. Apzinot un izprotot šos lasīšanas kvalitātes kritērijus, skolotāji spēj novērot skolēnu attīstības dinamiku un virzīt to uz izaugsmi, jo tikai raita, pareiza lasīšana skolēniem sagādās prieku.Irēna Žogla (Žogla, 2001) raksta, ka, ņemot vērā t. s. nelasīšanas faktu, pedagogi, izglītības un bibliotēku darbinieki cenšas savā darbā izmantot dažādas metodes lasīšanas veicināšanai, vienlaikus meklējot jaunas idejas intereses veidošanai par grāmatu.

Metožu izmantošanas specifika ir tā, ka tās var izmantot ne tikai mācību stundās, bet arī dažādos ārpusstundu pasākumos. Izvēloties lasīšanas veicināšanas metodes, nedrīkst aizmirst, kāds ir lasīšanas veicināšanas mērķis – patiesas, noturīgas intereses veidošana par tekstu.

Interese ir spēcīgs rosinātājs, emocionāla spriedze, kas netieši palīdz atmiņas procesiem, ievērojami atvieglina mācīšanos. Interesi izraisa kā atpazītais pieredzē, tā jaunais, izveidotajā pieredzē vēl neesošais(Žogla, 2001). Skolotājs ir atbildīgs par to, lai mācību darbā tiktu izmantotas daudzveidīgas metodes, kas veicinātu lasītprasmes apguves motivāciju. Lasīšanas intereses ir specifiska attieksme pret daiļliteratūru, viens no interešu veidiem, kas cieši saistīts ar personības domāšanu, iztēli un atmiņu . Savukārt motivācija ir motīvu kopums, kas rosina un pamato skolēnu darbību, rīcību, uzvedību, attieksmes, vajadzības un intereses (Špona, 2006). Motivācija veidojas dažādu faktoru ietekmē: audzināšanas, skolotāju, klasesbiedru un vienaudžu attieksmes, sekmju, mācību procesa un paša darbības rezultātā (Špona, 2006).

Motivācija vienmēr ir kompleksa – vajadzības, motīvi, vērtību orientācija – tas, kas mūs mudina darīt konkrētas lietas, lai sasniegtu sev izvirzītos mērķus. Mēģinot atbildēt uz jautājumu, kāpēc daži cilvēki brīvajā laikā lasa vairāk nekā citi, daži pētnieki un praktiķi ir norādījuši uz lasīšanas motivācijas nozīmi. Džons Gatrijs (John T. Guthrie) un Alans Vigfīlds (Allan Wigfield) lasīšanas motivāciju ir definējuši kā indivīda personiskos mērķus, vērtības un uzskatus saistībā ar lasīšanas tematiem, procesiem un sasniegumiem .

Izšķir izziņas un sociālos darbības motīvus. Ja, piemēram, skolēna labprātīga aktivitāte ietver darbu ar pētāmo objektu (valodniecisko, matemātisko, bioloģisko utt.), tad tādos gadījumos visbiežāk ir runa par dažādiem izziņas motīvu veidiem. Ja skolēna dabiskā aktivitāte mācīšanās gaitā virzīta uz attiecībām ar citiem cilvēkiem, tad parasti jārunā par sociālajiem motīviem (Žogla, 2001). Tātad vienai daļai skolēnu mācīšanās gaitā par motīvu kļūst pats izziņas process, citiem – attiecības ar pārējiem cilvēkiem . Tā kā katrs ir unikāls, tad arī katrā situācijā ir jāmāk izmantot atbilstošus motīvus vēlamās mācību darbības veicināšanai. Izprotot katra bērna motīvu veidus, skolotājam ir vieglāk veidot skolēna motivāciju lasīt.

Pastāv arī lasītprasmes attīstības dalījums piecos līmeņos, šie līmeņi vairāk attiecināmi uz skolēniem no pirmsskolas vecuma līdz apmēram ceturtajai,piektajai klasei (N'Namdi, 2015):

1. Pirmslasīšanas līmenis

Pats svarīgākais šajā līmenī ir ierosināt bērnu lasīt, izmantojot dažādas aktivitātes, kurās uzsvars likts uz mutvārdu izteiksmi. Tā varbūt dažādu stāstu stāstīšana, pievēršot bērna uzmanību ar izteiksmi un intonācijas maiņu. Stāstīšanas laikā tiek uzdoti jautājumi par stāstā notiekošo, lai pārliecinātos, ka bērns tekstu izprot. Pēc stāsta noklausīšanās bērns var izvēlēties kādu tā daļu un ilustrēt, pēc tam pastāstot par savu zīmējumu pārējiem. Lai bērns iemācītos lasīt un rakstīt, jābūt labi attīstītām runāšanas un klausīšanās prasmēm. Tāpēc jāparedz tādi uzdevumi, kas motivē bērnus klausīties un stāstīt par dzirdēto, redzēto, izjusto. Pirmsābeces posmā bērniem jāmācās izteikt savu viedokli par redzēto, dzirdēto, izjusto, saklausīt un pareizi izrunāt skaņas, skaņu savienojumus, paplašināt vārdu krājumu, attīstīt roku sīko muskulatūru.

Pirmsābeces posmā galvenā uzmanība jāpievērš bērnu fonemātiskās dzirdes attīstīšanai un vārda skaņu analīzei .Šajā posmā lietderīgi izmantot dziesmas, ar kuru palīdzību tiek saklausīti dažādi vārdi, atskaņas. Skolotāja var šo dziesmu ritmiski nolasīt, pirms tam liekot atkārtot kādas konkrētas skaņas arī bērniem. Dzejolis bērniem tiek iedots drukātā veidā, lai bērni var saskatīt saikni starp runātu un rakstītu tekstu. Ļoti piemērotas ir arī spēļu aktivitātes, piemēram, vārdu sadalīšana, dzejoļi ar atskaņām, un cita veida pieredze, kas
palīdz vairot izpratni par saistību starp rakstītiem vārdiem un to nozīmēm, kā arī grafēmām un to fonēmisko atbilstību.

1. Lasīšanas uzsākšanas līmenis;

Šis ir līmenis, kad bērniem tekstā jāatpazīst burti. Tradicionālākais veids ir savienot konkrētus burtus ar attēliem, lai bērnam veidojas asociācijas. Lai vieglāk atcerētos alfabētu un burtus, bērns ar skolotājas palīdzību pats var sacerēt dažādas dziesmiņas. Būtiski ir , lai ne tikai skolotājs ir kā paraugs, kurā klausās, bet arī bērni ar savām sacerētajām dziesmiņām var būt tie, kuri aicina pārējos atkārtot. Tā var būt arī kāda imitācijas darbība vai skaņas. Šajā līmenī būtiski ir veidot tādus lasīšanas paradumus, kas šo procesu padara patiesi aizraujošu, daudz
jāizmanto spēles elementi (N'Namdi, 2005). Bērniem būtu dabiski jāaizraujas ar lasīšanu, tiklīdz viņi iemācās, kā to darīt, bet parasti bērnu entuziasms zūd, ja viņiem dod lasīt kaut ko tādu, ko sauc par garlaicīgu. Kad bērni jau jūtas stabili savā lasīšanas prasmē, ir ļoti svarīgi šajā laikā atrast patiešām interesantas grāmatas. Labākais veids, kā to izdarīt, ir dot bērniem tādas grāmatas, kas spēj noturēt viņu uzmanību- tās var būt joku vai komiksu grāmata ,grāmata par dzīvniekiem vai izgudrojumiem – jebkas, kas palīdzētu bērniem atklāt un izpētīt pasauli par un ap viņiem. Bērniem piecu un sešu gadu vecumā liekas, ka viņi ir pasaules centrs. Bērni to zina, tāpēc viņiem patīk grāmatas, kas apliecina, ka viņiem ir taisnība. Viņiem šajā vecumā patīk lasīt par viņu pašu vēlmēm un aktivitātēm. Bērni šajā vecumā bieži saka, ka gribētu lasīt grāmatu apmēram par tādu pašu personu, kā viņi paši, un tādu apkārtējo pasauli, ko viņi jau labi pazīst un zina. Šajā posmā 5–10 minūtes ik dienu bērnam nepieciešams skaļi lasīt vieglus tekstus no viņam piemērotām grāmatām. Vairākkārtēja vingrināšanās viena un tā paša teksta lasīšanā nedod gaidītos rezultātus lasītprasmes apguvē. Bērniem jāvingrinās lasīt satura un grūtības pakāpes ziņā piemērotu, nezināmu tekstu. Jāpanāk, lai bērns nesamaina, nepārstata, neizlaiž, neatkārto burtus vai zilbes. Ja ir kļūdas lasīšanā, tās jāizlabo, izlasot tekstu precīzi. Bērniem intonatīvi pareizi jālasa teikumi pēc beigu zīmes (punkts, jautājuma vai izsaukuma zīme) (VISC, 2016). Lai risinātu tādu problēmu kā atšķirības lasītprasmes līmenī, jāņem vērā, ka lasīšanas procesam pēc iespējas agrāk jāsniedz skolēnam interesanti iespaidi un zināšanas. Lasīšanas laikā gūtu iespaidu trūkums vidējā skolas vecuma bērniem bieži rada valodas barjeru, sevišķi visvājāk attīstītiem bērniem, kuriem vēl ir valodas un lasītprasmes problēmas.

2. Tekošas lasīšanas attīstīšanas līmenis;

Skolēni galvenokārt tiek sagatavoti tam, lai spētu tekstā identificēt vārdus, kuri ir grūti izlasāmi, bērnam arī pašam būtu jānonāk līdz tam, ka viņš spēj sarežģītos vārdus izlasīt. Svarīgi ir apgūt prasmi nojaust vārdu nozīmi no konteksta (N'Namdi, 2005). Ja lasītājs spēj izlasīt vārdus, taču neizprot tekstu, tad var uzskatīt, ka viņš lasīt neprot. Bērna

lasīšanu var saukt par tekošu, ja, skaļi lasot, ir ievērots optimāls temps, precizitāte un intonācija. Tas ir būtiski, jo tekoša lasīšana ir tilts uz teksta izpratni un vārdu krājuma bagātināšanu. To var trenēt, regulāri skaļi lasot gan skolotājiem, gan vienaudžiem, gan vecākiem. Ieteicamas arī spēles, kurās skolēniem vārdi jāatkārto skaļi .Būtu ieteicams lietot dažāda veida tekstu avotus, piemēram, ceļojumu brošūras, bukletus, apģērbu instrukcijas, preču iesaiņojuma kastītes u. c. Taču svarīgi, lai tas būtu
sasaistīts ar vispārējo stundas tematiku. Laba ideja skolotājam, pirms sagatavot dažādus materiālus, ir veikt skolēnu interešu aptauju un, balstoties uz to, veidot "interešu inventāru" (N'Namdi, 2005).

3. Lasītprasmes pilnveides un intereses veicināšanas līmenis;

Būtiski ir rosināt aizvien lielāku interesei lasīt arī savā brīvajā laikā, ne tikai skolā. Kad skolēns jau spēj lasīt tekoši un ar izpratni, nozīmīgi, lai apkārtējā vide būtu nodrošināta ar grāmatām un dažādiem citiem lasāmiem materiāliem. Arī klasē var tikt ierīkota "bibliotēkas kaste", kurā
skolotājs saliek dažādus lasāmus materiālus. Tajā var būt ielikti arī skolotāja un bērnu rakstīti darbiņi .Šajā lasītprasmes apguves posmā bērni var veidot arī grāmatu apskatus – pēc kādas grāmatiņas izlasīšanas izveidot grāmatas apskatu, ar kuru iepazīstina pārējos. Šajā apskatā būtu iekļaujami tādi punkti kā grāmatas nosaukums, galvenie varoņi, galvenie notikumi, mīļākā vieta grāmatā, kas lasītājam visvairāk patika/nepatika, ko viņš secinājis pēc izlasīšanas un vai ieteiktu to izlasīt pārējiem.

4. Lasītprasmes uzlabošanas un pieslīpēšanas līmenis.

Tas ir būtisks, jo bērns vēl aizvien turpina izprast tekstu, kā arī identificēt galvenās problēmas un analizēt tās. Skolēniem ir ieteicams veidot rakstiskas piezīmes pēc lasīšanas un veidot mutvārdu stāstījumus. Skolotājs varētu organizēt regulāru lasīšanas pierakstu izveidi lasīšanas
dienasgrāmatu. Skolēni atbilstoši iekārto kladi un katru dienu veic kādu ierakstus.

Metodes lasītprasmes pilnveidošanai

Metodes lasītprasmes pilnveidošanai, kas var tikt variētas un pielāgotas – atkarībā no teksta satura, skolēnu vecumposma un spējām.

Pārlasīšana.

Šo metodi izmanto lasīšanas laikā tādos brīžos, kad skolēns nav kaut ko sapratis vai uztvēris un nespēj izstāstīt, ko ir izlasījis. Tad skolotājs ierosina izlasīt konkrēto teksta daļu vēl vienu reizi un tad novērtēt savu izpratni skalā no 1līdz 10, pēc tam izlasīt vēl vienu reizi un atkal novērtēt. Pēc tam noteikti ar skolēnu jāpārrunā, kāpēc viņa izpratnes līmenis pārlasot aug.
Iespējas pārlasīt tekstu arī ir dažādas. To var darīt pa vienam vai arī "korī" ar klases biedriem. Šo aktivitāti var organizēt arī pāros vai izmantot tā saucamo "atbalss" lasīšanu, kad skolotājs (vai arī kāds skolēns) lasa, bet pārējie pēc tam atkārto.

Jauno vārdu vārdnīca.

Ir dažādi jaunu vārdu mācīšanās paņēmieni. Viena no šādām metodēm ir personīgās vārdnīcas izveide vai vārdu kartīšu kastes izveidošana. Vārdus ir jāuzraksta skaidri un saprotami. Skolēni var ielūkoties vārdnīcā vai citā rokasgrāmatā, lai noskaidrotu vārdu nozīmi un apspriestu to ar pārējiem skolēniem. Iespēju robežās skolotājs var izmantot formu raksturojumus un aicināt skolēnus pierakstīt vārdu nozīmes uz nelielām kartītēm, kuras vēlāk var izmantot mācību vajadzībām. Pašizveidotajās vārdnīcās vārdus skolēni var arī uzzīmēt, atainojot un iegaumējot to nozīmi.

Sajūtu gleznas.

Literatūrai ir ļoti nozīmīga loma sajūtu rosināšanā, tāpēc skolēni pēc teksta lasīšanas meklē

dažādas sajūtu gleznas (redzes, dzirdes, ožas, garšas un taustes) un izraksta vai pastāsta par tām. Skolēnus var rosināt "uzburt" savas sajūtu gleznas. Piemēram, skolēni aicināti aizvērt acis un iztēloties, ka atrodas mežā. Skolotāja var uzlikt atbilstošus skaņu efektus, attēlus uz ekrāna, aizvērt žalūzijas. Pēc piecām minūtēm skolēni stāsta savas sajūtu gleznas (ko es redzu, dzirdu, saožu, sagaršoju un sajūtu).

Vizualizēšana.

Šai metodei var būt dažādas formas. Tā ir teksta galveno varoņu "atdzīvināšana" un attēlošana. Skolēni var atklāt autora stāstījuma detaļas, piemēram, garu degunu, īsus matus, un pārspīlēt tās. Šajā vingrinājums netiek veikti pieraksti vai rakstīšana; skolēni izsaka savas domas ar zīmējumiem. Ja nespēj uzzīmēt, domu var izteikt arī ar līnijām. Ja literārā darba nodaļa ir gara, skolēni var sadalīt to trīs daļās, atainojot nodaļas sākumu, vidusdaļu un beigas. Šādā veidā ir vieglāk atcerēsies lasītā notikumu secību. Beidzot lasīt grāmatu, skolēniem ir vizuāls, hronoloģisks "špikeris", kuru viņi varēs izmantot atstāstīšanas procesā. Skolēni var tikt aicināti zīmēt arī komiksu, kas palīdz atcerēties izlasītā secību. Komiksā var ierakstīt arī nedaudz teksta, piemēram, ko saka varonis kādā konkrētā brīdī.

Plakāts "Meklējam".

Skolēni veido plakātu par kādu no literārajiem tēliem, kas ir izsludināts meklēšanā. Šī aktivitāte paredz, ka skolēniem pēc iespējas precīzāk šis tēls ir jāapraksta (Wahjudi, 2010). Šādam uzdevumam labs materiāls ir pasakas, tad meklēšanā var būt mātes meita, abru taisītājs vai trešais tēva dēls.

Kolāža.

Šī metode veicina bērna radošo darbību un veido saikni ar izlasīto literāro darbu, līdz ar to izpratni par to. Skolēniem var piedāvāt dažādus žurnālus, avīzes, reklāmbukletus, lai veidotu kolāžu pēc kāda izlasīta darba atbilstoši konkrēta uzdevuma nosacījumiem. Piemēram, pēc O. Vācieša dzejoļa "Gauja" izlasīšanas skolēni var veidot kolāžu, kāda šī upe izskatās. Kolāžas metode izmantojama arī darbam ar prozas tekstiem. Piemēram, lasot Rūdolfa Blaumaņa noveli "Nāves ēnā" ,skolēni var veidot kolāžu, kas atspoguļotu viņu sajūtas un pārdomas.

Prognozēšana.

Skolotājs lasa kādu stāstu, tad apstājas un aicina bērnus prognozēt, kas notiks tālāk. Ierosmei var rādīt arī grāmatas ilustrācijas. Skolēni var izteikt savas prognozes par grāmatu pēc vāka ilustrācijas. Lai iedrošinātu skolēnus, vispirms prognozi var izteikt skolotājs. Arī pēc virsraksta izlasīšanas skolēni tiek aicināti prognozēt, kas notiks tālāk. Pēc tam tiek uzdots jautājums, kāpēc izteiktas tieši tādas prognozes, kas par to liecina utt. Lasīšanas laikā prognozēšanu ir iespējams izvērst un sakārtot tabulā. Piemēram, tabulā ir trīs sadaļas – "Pēc virsraksta izlasīšanas", "Pēc pirmās daļas izlasīšanas", "Pēc visa darba fragmenta izlasīšanas". Par katru no šīm sadaļām jāaizpilda trīs ailītes – kas, skolēnaprāt, notiks; kāpēc; kā patiesībā tekstā notika. Kaut kas līdzīgs prognozēšanai ir pārrunas pirms lasīšanas, kad var organizēt iepazīšanos ar literāro tekstu. Piemēram, skolotājs uz kartītēm ir sarakstījis dažādus teikumus un frāzes no teksta. Skolēni katrs saņem kartīti, tad apstaigā cits citu un mēģina pārrunāt, kāda saistība ir uz kartītēm uzrakstītajam un ko varētu gaidīt nolasāmā teksta .

Tālākstāstīšana.

Skolēns turpina rakstnieka iesākto domu, viņa domas virzāmas daiļdarba idejas virzienā, un tam jāatbilst literāro varoņu uzvedības stilam. Izplatīta forma skolēnu radošās iztēles rosināšanai ir mutvārdu ainu radīšana. Tās liek lasītājam izteikt vārdos rakstnieka aprakstīto. Lasītāja domu virzienu veido ar jautājumiem: " Ar kādu zīmējumu papildinātu notikušā aprakstu?".

Domu karte.

Domu karte palīdz apkopot idejas un asociācijas. Šo metodi ko var izmantot gan pirms, gan pēc lasīšanas. Ļoti būtiski ir sagatavot skolēnus pirms lasīšanas. Skolotājs tāfeles vidū uzraksta galveno atslēgas vārdu un tad velk bultiņas, kas veido dažādas asociācijas par to. Var veidot arī vairāku līmeņu domu karti. Piemēram, ja teksta temats saistīts ar sauli, tad var vilkt bultiņas, kuru galā ir jautājumi un attiecīgi pēc tam bērnu apkopotās atbildes.

Citādākas beigas.

Skolēnus pēc literāra darba lasīšanas aicina izdomāt šī darba beigas – tādas, kā viņi vēlētos. Šis darbs būtu veicams rakstveidā. Pēc tam katrs nolasa savu darbu; var veidot arī sarunas par to, kuram ir izdevies visinteresantāk, kuram – visneparedzamākais utt.

Papildini informāciju.

Šī aktivitāte izmantojama pēc lasīšanas. To uzsāk viens skolēns, pasakot kādu fragmentu no tikko lasītā. Nākamais skolēns atkārto pirmā skolēna teikto un papildina vēl ar savu informāciju. Tā tas tiek turpināts, līdz visiem ir bijusi iespēja izteikties. Šī uzdevuma veikšana prasa ne tikai koncentrēšanos uz lasīto un atsaukšanu atmiņā, bet arī spēju klausīties un atcerēties klasesbiedru teikto.

Pasvītrošana.

Lasīšanas laikā skolēns pasvītro vārdus vai teikumus, kas viņam liekas svarīgi. Šī darbība ļauj ātri pārskatīt tekstu. Stratēģija izmantojama jau sākumskolā. Ar tās palīdzību skolēni var atšķirt svarīgo un nebūtisko informāciju. Šī metode pamazām attīsta izpratni par atslēgas vārdiem un būtiskāko tekstā. Pasvītrošanu var aizstāt ar piezīmēm un simboliem teksta malā, tādējādi ļaujot ātri pārskatīt tekstu.

Jautājumu metode.

Sākotnēji ir būtiski sadalīt jautājumus kategorijās – uz zināšanām balstītie; izpratnes; uz iepriekšējo pieredzi balstītie; analītiskie; sintēzes procesu veicinošie un novērtējošie. Jautājumi var tikt uzdoti gan pirms lasīšanas, gan lasīšanas laikā, gan pēc lasīšanas. Jautājumu metode var tikt izmantota arī citādāk. Pēc teksta lasīšanas var veikt iztaujāšanu jeb tā saucamo intervēšanu, kur skolotājs vai kāds cits skolēns uzdod dažādus jautājumus par tekstu. Skolotājs var veikt arī individuālu skolēnu iztaujāšanu ar mērķi izzināt skolēnu intereses un lasīšanas paradumus kopumā ("Kā tu izvēlies grāmatas, kuras lasīt? Ja tu neizproti kādu rindkopu, ko tu dari? Ko tu dari, kad tikko esi izlasījis grāmatu?") (N'Namdi, 2005).

Aktivitāte "Vērīgais lasītājs".

Viens no daiļdarba radošas uztveres elementiem ir vērīgums. Jo vairāk detaļu lasītājs atklās lasot, jo vairāk viņam būs pieturas punktu radošai darbībai, jo dziļāk viņu ietekmēs vārda māksla un lielāku baudījumu viņš gūs. Skolēnu vērīgumu var rosināt dažādi jautājumi pēc lasīšanas ("Kas teicis šos vārdus? Kādas grāmatas varonim pieder šis priekšmets? Kas attēlots zīmējumā?" u. c.)Vērīguma attīstīšanai var tikt izmantotas sacensības, kas īpaši aizrauj jaunos lasītājus. Tātad tā var tikt veidota kā viktorīna individuāli, pāros vai grupās ar kādu sagatavotu balvu. Lai pārliecinātos, cik uzmanīgi skolēns ir lasījis tekstu, pēc lasīšanas skolotājs var sagatavot darba lapu, kur ir kāds teksta fragments, taču ietverti nepatiesi vārdi vai fakti, kas skolēnam jāizlabo. Skolotājs var arī kādu teksta fragmentu nolasīt, un tad skolēni pāros apspriež, kas nav bijis pareizi, kādi fakti ir sagrozīti vai citādi. Šajā gadījumā skolēni arī trenē sadarbības un argumentācijas prasmes.

Rezumēšana.

Šī metode paredz piedāvāt skolēniem dažādus vārdus, ar kuriem raksturo gan darba autoru, gan darba saturu un varoņus, gan darba valodu. Reizēm skolēns nevēlas izteikties, jo viņam šķiet, ka nespēs pateikt tik gudri, kā vajadzētu. Skolotājs var uz lapiņas sarakstīt iespējamos vārdus, kas derētu raksturošanai, tad skolēns izvēlas sev atbilstošākos. Lai veicinātu teksta izpratni un iedziļināšanos, pēc teksta lasīšanas veido analītisku shēmu, kas veidota no vairākām sadaļām un katrai sadaļai ir doti atslēgas vārdi vai frāzes, kas palīdzētu iesākt domu.

Atslēgas vārdi teksta izpratnes veicināšanai

Apkopojot izlasīto, informāciju sakārto dažādi. Pēc teksta lasīšanas informāciju apkopo tabulas veidā, šāds veids liks skolēniem vairāk iedziļināties un padomāt, kā arī veikt pašvērtējumu. Tabulā iekļauJ šādas kolonnAS: "Ko es zinu? Ko es gribētu uzzināt? Ko esmu iemācījies?" Tabulas un citi vizuālie atbalsta rīki palīdz izcelt literārā darba galvenās detaļas .

Kopīgais un atšķirīgais.

Lai attīstītu analizēšanas prasmes, skolēni meklēt kopīgo un atšķirīgo starp literārā teksta varoņiem vai arī starp diviem tekstiem. Kad tas sāk veikties labi, tad to var darīt jau starp vairāk nekā diviem varoņiem vai tekstiem.

Saki kaut ko!

Tā ir metode, ko lietot lasīšanas laikā. Skolēni pāros vai pa trim pēc kārtas skaļi lasa tekstu, tad kādā vietā apstājas, lai izteiktu kādu komentāru, jautājumu, prognozi, uz ko grupas biedriem arī jāatbild vai jāsniedz savs komentārs.

Cēloņsakarību izpēte.

Šī metode attīsta analītisko domāšanu un liek rūpīgi iedziļināties izlasītajā. Var izpētīt dažādas cēloņsakarības, piemēram, uz papīra lapas ir uzrakstīts varonis un viņa rīcība, tad vilkta bultiņa un meklēts cēlonis šai rīcībai un visbeidzot – šīs rīcības sekas.

"Karstais krēsls".

Šo metodi izmanto pēc kāda literāra darba izlasīšanas. Viens no skolēniem tiek izvēlēts (vai izlozēts) kļūt par šī darba galveno varoni, piemēram, 7. klasē tas varētu būt Aleksandrs no Regīnas Ezeras stāstu cikla „Cilvēkam vajag suni". Skolēns apsēžas uz krēsla klases vidū vai priekšā un atbild uz klasesbiedru jautājumiem, iejūtoties literārā varoņa "ādā". Uz "karstā krēsla" sēž arī kāds, kurš iejūtas darba autora lomā. Pārējie ir aicināti uzdot visdažādākos jautājumus, arī tādus, uz kuriem tiešas atbildes tekstā nemaz nav. Pats svarīgākais ir tas, ka darba saturā un galvenajās problēmās nākas iedziļināties gan tam, kurš ir uz "karstā krēsla", gan pārējiem, kas uzdod jautājumus.

Piezīmju lapiņas.

Lasīšanas laikā skolēniem uz galda ir krāsainas piezīmju lapiņas, kuras lasot tiek izmantotas, lai ielīmētu kādā konkrētā teksta daļā, kas nav saprotama vai par kuru ir kāds jautājums. Tādā veidā skolēni ir rosināti aktualizēt sev neizprotamas vietas vai vārdus tekstā.

Balsošana ar īkšķiem jeb "Luksofors".

Skolotājam ir svarīgi gūt atgriezenisko saiti ar skolēnu, tāpēc bieži vien stundas noslēguma daļā pēc kāda izlasīta teksta skolēnus aicina parādīt savu izpratnes līmeni, paceļot īkšķus ("sapratu" – uzaugšu, "daļēji sapratu" – horizontāli, "nesapratu" – uz leju). Līdzīgi to var darīt ar mazām lapiņām, kas ir luksofora krāsās: zaļu paceļ, ja saprata, dzeltenu – ja daļēji saprata, sarkanu – ja nesaprata. To var arī dažādi variēt, piemēram, lapiņas jāpaceļ, kad tiek uzdots kāds jautājums par lasīto. Tad zaļš būtu "piekrītu", dzeltens – "daļēji piekrītu", sarkans – "nepiekrītu".

Diskusiju tīkls.

Skolēni sadalās pa pāriem. Pēc izlasīta teksta katram tiek iedota lapa ar apgalvojumu. Skolēniem jāizdomā iemesli, kāpēc tam piekrīt, un iemesli, kāpēc tam nepiekrīt, tad pārī jāapspriež. Pēc tam to kopā apspriež divi pāri, mēģinot nonākt pie viena slēdziena – piekrīt vai nepiekrīt.

Likerta skala.

Pēc lasīšanas skolēni var paust savu attieksmi pret dažādiem apgalvojumiem par tekstu ar Likerta skalas palīdzību. Piemēram: "Vecajam vīram nevajadzēja kucēnu pārdot mazajam

Vēstule.

Skolēni raksta vēstuli literārā darba varonim, kurā izklāsta idejas un ieteikumus galvenās problēmas risināšanai literārajā darbā. Šāda metode veicina analītisko domāšanu, kā arī radošo pieeju uzdevuma veikšanai, jo vēstuli interesanti noformē. Vēstule var tikt rakstīta arī kādam klasesbiedram vai draugam par iegūtajām atziņām pēc izlasīta darba.

Literārā varoņa dienasgrāmata.

Skolēns iejūtas kāda literāra varoņa lomā un viņa vārdā raksta piezīmes dienasgrāmatas formā. Šī būtu veiksmīga metode, ja notiek darbs ar lielāka apjoma darbu. Skolēni veic šo dienasgrāmatas ierakstu katras stundas beigās.

Interaktīvais diktāts.

Pēc lasīšanas skolotājs ir sagatavojis īsu teksta kopsavilkumu un diktē to skolēniem. Šo uzdevumu var veikt arī pāros – viens skolēns diktē, otrs raksta. Tādējādi tiek trenēta valodas konstrukciju izpratne, konkrētā autora rakstības stila apzināšanās, kā arī tiek papildināts vārdu krājums, ja skolotājs diktātā iekļāvis interesantākos un sarežģītākos vārdus no teksta.

Nepabeigtie teikumi.

Ar šīs metodes palīdzību var tikt pārbaudīts skolēnu vērīgums lasīšanas laikā. Skolotājs sagatavo teikumus, kuri nav pabeigti, un skolēni tiem ir jāpabeidz, balstoties uz lasīto tekstu. Arī skolēni var tikt aicināti paši uzrakstīt savus nepabeigtos teikumus un pēc tam apmainīties ar klases biedriem.

Lasītāju teātris.

Pēc kāda darba izlasīšanas skolēni sagatavo nelielu uzvedumu. Skolotājs aicina nepārcensties ar gatavošanos, bet iesaka vairāk improvizēt. Šo uzdevumu var veikt arī nopietnāk – tiek veidots literārā darba teksta vai tā daļas uzvedums, ko papildina attiecīgas dekorācijas, kostīmi, apgaismojums un mizanscēnas. Ļoti līdzīgi var veidot dažādu situāciju izspēles. Piemēram, pēc kāda fragmenta izlasīšanas skolēnus sadala mazās grupiņās, tiek dots noteikts laiks, lai sagatavotos tam, kā izspēlēt daiļdarba fragmentā atainoto situāciju.

TV reportieri.

Skolēni strādā pāros vai mazās grupiņās, lai veidotu kopsavilkumu par izlasīto tekstu vai daiļdarbu un to prezentē interesantā veidā – kā televīzijas reportieri. To var veidot arī kā reportāžu no notikuma vietas. Šādā veidā skolēni mācās koncentrēti pastāstīt pašu galveno un veidot kopsavilkumu, turklāt tas tiek darīts radošā un interesantā veidā.

Puzle.

Šo metodi izmanto ne tikai attēla, bet arī teksta salikšanai. Piemēram, bērniem tiek iedots kāds avīzes raksts, kas

sagriezts daļās. Tad šis raksts atkal jāsaliek kopā. Tas trenē izpratni par teksta uzbūvi un secīgumu.

INSERT metode.

Šīs metodes nosaukums radies no angļu valodas (Interactive note system for effective reading and thinking), un tās pamatā ir piezīmju sistēma ar noteiktiem apzīmējumiem, kurus lieto informācijas izvērtēšanai, lasot tekstu: teksta malā jāievelk kāsītis (✓), ja lasītais apstiprina to, ko skolēns jau zina vai domā, ka zina; teksta malā jāliek plusa zīme (+), ja izlasītā informācija skolēnam ir jaunums; teksta malā jāliek mīnusa zīme (–), ja izlasītā informācija ir pretrunā ar to, ko skolēns jau zina vai domā, ka zina; teksta malā jāliek jautājuma zīme (?), ja saistībā ar izlasīto informāciju rodas neskaidrības vai skolēns vēlas uzzināt par to kaut ko vairāk. Šo metodi ieteicams izmantot informatīvu un mācību tekstu apguvē. Veicot pierakstus, vispirms jāpārdomā rindkopā ietvertā informācija. Jaunākajās klasēs ieteicams izmantot divus vai trīs apzīmējumus.

Krustvārdu mīkla.

Tas ir labs veids, kā bagātināt skolēnu vārdu krājumu un iedziļināties lasītā teksta detaļās. Šī metode lietojama teksta lasīšanas laikā vai arī pēc lasīšanas. Tā kā šobrīd ir plašas iespējas virtuālajā vidē veidot krustvārdu mīklu uzdevumus, tad skolotājam tas neaizņems ilgu laiku. Šo metodi dažkārt var izmantot citādi – piemēram, skolēni paši pēc teksta lasīšanas veido krustvārdu mīklu un pēc tam savā starpā samainās. Šādā veidā skolēni arī atsauc atmiņā un apgūst kādus jaunus vārdus. Tāpēc skolotājam ar nodomu jāiekļauj tādi atminējumi, kas ļautu papildināt vārdu krājumu. Tie, piemēram, var būt kādi retāk lietoti vecvārdi vai pretēji – jaunvārdi.

Lasītāja dienasgrāmata.

Dienasgrāmata ir veids, kā konstatēt, cik regulāri skolēns lasa un ko izlasa. To var rakstīt pilnīgi brīvā formā kādā atsevišķā kladē. Taču var izmantot variantu, kurā skolēns raksta konkrētu informāciju, kas strukturēta tabulā, piemēram, tabulas kolonnas varētu būt: “Datums”, “Grāmatas nosaukums”, “Kas man patika?”, “Vai ieteiktu citiem?”. Par katru grāmatu tas ir neliels ieraksts, bet kopumā bērns izveido savu izlasīto grāmatu sarakstu. Nedaudz līdzīgs veids, kā sistematizēt un apkopot izlasīto, ir lasītāja mapes veidošana, ko var sākt veidot sākumskolas beigu posmā. Mape tiek sākta ar lasītāja pasi, kurā ir informācija par skolēnu, viņa literārajām interesēm (“Es lasu tāpēc, ka…”;“Mani iecienītākie rakstnieki ir…”; “Ērtākā lasīšanas vieta man ir…” u. c.). Tālāk veido lapas, kur ir galvenā informācija par katru izlasīto grāmatu. Skolēns var pievienot arī zīmējumus, savas pārdomas, kā arī veidot dažādus uzdevumus par izlasīto, piemēram, krustvārdu mīklu (Kalve u. c., 2014).

Lasītāju semināri.

Tās ir mācību stundas, kurās skolēni stāsta par izlasītajām grāmatām. Semestra sākumā skolotājs informē, cik reižu šie semināri būs. Seminārām var gatavoties, aizpildot kādu veidlapu par izlasīto, kā arī pastāstot brīvā formā.

Lasīšanas dienas.

Bieži vien bērns labāk mācās no sava vecuma vai vecāka skolēna, tāpēc var rīkot lasīšanas dienas, kad mazākajiem palīdz vecāko klašu skolēni. Lietojot šādu metodi, ieguvēji ir abi skolēni, jo, mācot otru, ir iespēja mācīties līdzi.

Literārā balle.

Reizi gadā skolā atbilstoši skolēnu literārajām interesēm tiek organizēta literārā balle katrai klašu grupai atsevišķi. Katrs skolēns izvēlas kādas gada laikā izlasītas grāmatas literāro varoni, kura lomā iejūtas – gatavo masku, tērpu, iestudē kustības, mācās tekstu. Var veidot nelielus uzvedumus, kuros darbojas vairāki varoņi gan no dažādām, gan no vienas un tās pašas grāmatas (Kalve u. c., 2014) Paralēli literārajai ballei var noorganizēt grāmatu izstādi, viktorīnas u. c. aktivitātes. "Uzdāvini grāmatai vēl vienu dzīvi". Šīs interesantās aktivitātes laikā skolēni tiek aicināti uz skolu atnest kādu grāmatu, kuru ir izlasījuši un ir gatavi atdot tālāk. Grāmatā ir ielikta lapiņa ar komentāriem, anotāciju. Šajā projektā ieteicams piedalīties arī skolotājiem, vecākiem un citiem skolas darbiniekiem (Kalve u. c., 2014).

Lasīšanas pieredzes stāsti.

Tiek pieaicināti sabiedrībā populāri cilvēki, kuri stāsta par savu lasīšanas pieredzi. Tie varētu būt dziedātāji, aktieri, politiķi. Tas ir ļoti aktuāli pusaudžiem, kuri vēlas līdzināties saviem elkiem un pārņemt to ieradumus.

Lasa visi.

Šo ideju īsteno skolā – vienreiz nedēļā vienā starpbrīdī visi skolā lasa, ieskaitot pavārus, apkopējas u. c. .

Izmantotie avoti

Anspoka, Z. (2008). Latviešu valodas didaktika 1.-4.klase. Monogrā-ja. Rīga: Raka

Geske, A., Ozola, A. (2007).Sasniegumi lasītprasmē Latvijā un pasaulē. Monogrāfiju sērija: Izglītības pētniecība

Latvijā, monogrāfija Nr. 5. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais Apgāds

Kalve, A., Kivleniece, S., Lāčauniece, I., Silova, L., Stikāne, I. (2014).Skolēna literāro interešu attīstīšana. Metodiskais materiāls. Rīga: VISC

Kopelovič̌a, A., Žukovs, L. (2000).Didaktika: Ievērojamākie pedagogi par mācību teoriju. Rīga: RaKa

N'Namdi, K. A. (2005).Guide to Teaching Reading at the Primary School Level. Paris: UNESCO.

Available: https://files.eric.ed.gov/

Penaks, D. (1999).Kā romāns. Rīga: Omnia mea.

Ptičkina, Ā. (1999).Lasīšanas mācība sākumskolā. Rīga: Pētergailis. Rodari, Dž.

(2009).Fantāzijas gramatika. Rīga: Zvaigzne ABC.

Žogla, I. (2001).Didaktikas teorētiskie pamati. Rīga: RaKa https://latviansonline.com/kas-ir-laba-lasitprasme-un-ka-to-sakt-veidot/

https://www.zrkac.lv/dev_webadm/doc/LASIT_gramata_LV%20%281%29.pdf

Pielikums Nr.2

Lasītprasmes veicināšanas stratēģijas ierosināšanas fāzē

Ko es zinu?	Ar šīs stratēģijas palīdzību skolēni apkopo jau zināmo informāciju pirms jaunas tēmas uzsākšanas.
„Sejiņas”	Sejiņas bieži izmanto pirms tādu tekstu izmantošanas, kur būs jāatspoguļo savas emocijas. Ar sejiņu palīdzību tiek apkopoti vārdi, kas saistās ar izjūtu un emociju izteikšanu. • Iedot emocijas un emociju sejiņas, lai sagrupē (mazajiem) • Veicināt pašus domāt, minot kādu situāciju, un skolēni atpazīst emocijas • Visas emocijas pieraksta uz tāfeles
Sajauktie vārdi	Skolēniem tiek iedots noteikts skaits vārdu, no kuriem ir jāizveido teikums. Šī metode tiek izmantota, lai sagatavotu skolēnus jaunajai tēmai.
Atslēgas (balsta vārdi)	1. Iedot katram baltu lapu un lapas stūrīšos uzraksta 4 atslēgas vārdus. 2. skolēni zīmē zīmējumu, izmantojot šos vārdus (tos jāliek pēc iespējas abstraktākus, piem., mīlestība vai draudzība). 3. Otrajā lapas pusē skolēnam jāuzraksta sava izdomātā pasaka par zīmējumu. 4. Lasi kaimiņam savu stāstu. 5. Atstāsti sava partnera stāstu.
Dzīvais dzejolis	Dzīvo dzejoli var izmantot pirms skolēnu dalīšanas grupās, iepazīstoties ar klasi, kā arī pārbaudot literāro vielu .Dzīvais dzejolis sastāv no: 1. Vārds..... 2. Kādas četras iezīmes mani raksturo..... 3. Kā? (māsa , brālis..... 4. Kas mīl(ko?) .....3lietas 5. Kas jūtas(kā?).....3 6. Kas vajadzīgs .....3 lietas vai cilvēki 7. No kā baidās?.....3 lietas vai cilvēki 8. Kam veltī sevi. .....3 lietām vai cilvēkiem 9. Ko gribētu redzēt?.....3 lietas vai cilvēkus 10. Kur dzīvo?..... 11. Uzvārds.....
Asociācijas	Skolēniem tiek prasīts izteikt savas asociācijas par kādu noteiktu vārdu, teikumu vai priekšmetu, tā rosinot apdomāt un ieintriģēt , kas būs tālāk.
Spēle - aktivitāte	Jebkura aktivitāte, kas noskaņo skolēnus darbam.
Prognozēšana	Tā ir metode, kas paredz prognožu izteikšanu apgūstāmās tēmas ietvaros, pamatojoties uz jau zināmo/izlasīto (virsrakstu, attēlu, fragmentu) . Prognozēšanu var veikt gan stundas sākumā, gan vairākkārt stundas vidū, pārtraucot teksta lasīšanu.
Venna diagramma	Venna diagrammu lieto kopīgā un atšķirīgā noteikšanai un jēdzienu definēšanai. Šo diagrammu zīmē kā divus vai trīs apļus, kas daļēji pārklājas. Tas ir veids, kā parādīt attiecības starp grupām, kategoriju kopām, lielumiem. Venna diagrammu var izmantot dažāda rakstura attiecību demonstrēšanai. Daļās, kuras nepārklājas, raksta atšķirīgo, daļā, kurā apļi pārklājas – kopīgo.

Dubultā dienasgrāmata	Lai izveidotu dubulto dienasgrāmatu, lapas vidū novelk vertikālu svītru, sadalot lapu divās ailēs: VĀRDS, FRĀZE un KOMENTĀRI. Kreisajā ailē skolēnam jāizraksta no teksta vārdi vai frāzes, kas atstāj uz viņu spēcīgu iespaidu, rosina pārdomas (varbūt tās atgādina kaut ko no pašu pieredzes, varbūt samulsina vai pārsteidz). Labajā ailē skolēns raksta savus komentārus- kāpēc viņš izrakstījis šo frāzi, kādas asociācijas, pārdomas, atziņas tā izraisa. Lasīt tekstu un veidot dubulto dienasgrāmatu var arī mājās un pēc tam apspriest klasē. Metode rosina skolēnu iejusties tekstā, pārdomāt to un veikt piezīmes, pamatojoties uz savu pieredzi.
Tabulēšana jā/nē – grafiskais organizators	Palīdz apkopot jau esošās zināšanas un izvērtēt tās negatīvās un pozitīvās iezīmes
Domu rosinošs paņēmiens	Šo paņēmienu izmanto, lai noskaņotu skolēnus tēmai. Skolotājs uz tāfeles vertikāli uzraksta vienu vārdu vai vārdu savienojumu, kas atbilst turpmākajai tēmai, piem.: R..... U..... D..... E..... N..... S..... Skolēniem jāiesaista šie vārdi teikumos vai stāstā. Lasa viens otram pārī vai arī grupā.
Piecrinde	Piecrinde ir strukturēts radošs darbs piecrindu dzejoļu formā bez atskaņām. To izmanto, lai rosinātu skolēnus dziļāk pārdomāt apgūstāmo tēmu. Piecrindē informācija tiek sintezēta precīzos izteikumos, kas raksturo apskatāmo tēmu. Piecrindes rakstīšanas noteikumi. 1. Pirmā rinda ir viens vārds, kas nosauc ieraudzīto tēmu (parasti lietvārds). 2. Otrā rinda ir attiecīgā objekta raksturojums ar diviem vārdiem (parasti īpašības vārdiem). 3. Trešajā rindā ir trīs vārdi, kas nosauc objekta darbību (parasti darbības vārdi). 4. Ceturtā rinda ir no četriem vārdiem veidota frāze, kas raksturo skolēna izjūtas sakarā ar aplūkojamo objektu. 5. Piektajā rindā ir viens vārds vai vārdu savienojums, kas vēlreiz izsaka objekta būtību.
Prāta vētra	Skolotājs vai skolnieks izvirza kādu tēmu (jautājumu, problēmu), kuru uzraksta uz tāfeles. Skolēniem tiek atvēlēts noteikts laika sprīdis, kurā viņiem par attiecīgo tēmu jāizsaka un jāpieraksta maksimāli daudz ideju, atbilžu, atslēgas vārdu u. tml. Šī metode nodrošina katram skolēnam iespēju iesaistīties ideju izteikšanā un lēmumu pieņemšanā, aktivizē iztēli un radošo domāšanu.
Domu karte	Domu kartē var gan apkopot iegūto informāciju, gan pārskatāmi attēlot zināmo pirms jaunas tēmas uzsākšanas vai papildināt informāciju tēmas apguves laikā, gan uzskatāmā veidā atspoguļot savas idejas. Lapas centrā ieraksta tēmu un apvelk to ar apli. Tad veido atzarus , kas tēmu savieno ar apakštēmu. Domas karte palīdz strukturēt domas gaitu: sāk ar vispārīgo (tēmu) un pāriet uz konkrēto (apakštēmu) un tikai tad iedziļinās detaļās.

Izmantojamās stratēģijas apjēgšanas fāzē

Darbs ar tekstu	Skolotājs piedāvā skolēniem tekstu lasīšanai (atbilstoši viņu lasīšanas tehnikas apguves līmenim). Skolēns atbilstoši uzdevumiem strādā ar tekstu.
INSERT metode	INSERT metodes pamatā ir piezīmju sistēma ar noteiktiem apzīmējumiem, kurus lieto informācijas izvērtēšanai, lasot tekstu: • teksta malā jāievelk „V”, ja lasītais apstiprina to, ko jau zina; • teksta malā jāieliek „+”, ja izlasītā informācija skolēnam ir jaunums; • teksta malā jāieliek „- „ ja izlasītā informācija ir pretrunā ar to, ko skolēns jau zina vai domā, ka zina; • teksta malā jāieliek „?”, ja sakarā ar izlasīto informāciju rodas neskaidrības vai ja skolēns vēlas uzzināt par doto informāciju kaut ko vairāk. Šo metodi ieteicams izmantot informatīvu un mācību tekstu apguvē. Veicot pierakstus, vispirms jāpārdomā rindkopā ietvertā informācija. Jaunākajās klasēs ieteicams izmantot divus vai trīs apzīmējumus. Šī metode rosina skolēnus mērķtiecīgi lasīt tekstu, palīdz izprast, izvērtēt, strukturēt no teksta iegūto informāciju.
Galerijas veidošana	1. Pirms teksta lasīšanas skolotājs nolasa noteikumus: • Lasīt tekstu individuāli • Atzīmēt atslēgas vārdus • Pēc teksta izlasīšanas jāpārrunā būtiskie vārdi pārī • Jāsagatavo savas tēmas daļas prezentācijai uzskatāmā veidā • Pēc uzskates sagatavošanas pārim jāpārrunā , ko stāstīs citiem 3.Izveido lapu galeriju (veido 111 222 333 vai 123 123 123) 4. Pāris dalās A-B (A-stāstītājs, B- klausītājs) , A stāsta savu daļu B sākumā 3 min. -vēlāk 1 min., B pārvietojas pa labi, kad visi ir apceļojuši galeriju , pāri mainās lomām – B stāsta, A klausās.

Teksta sadalīšana un lasīšana pa daļām	1. Sākotnējo grupu sadala pa ekspertu grupām, kurai tiek iedots materiāls izstudēšanai. 2. Katras grupas loceklim iedot savu lapu, uz kuras tas zīmēs un prezentēs savu tekstu . Visām 4. lapām jābūt veidotām vienādi. 3. Iet atpakaļ uz savām sākotnējām grupām un izstāsta savu zīmēto lapu. Skolēnam jāpārliecinās, vai citi grupas biedri izprata stāstīto, liekot atstāstīt. 4. Prezentācija (Gr-4 prezentē visu tekstu). Katra grupa prezentē savādāk: • Stāsta katrs par savu lapu, • Visi stāsta , ko zina par svešām lapām, • Mainās ar lapām, skolotājs pasaka, ko katram stāstīt, • Izstāsta visu, ko zina par tēmu bez zīmējumiem, viens otru papildinot. Citas grupas uzdot dažādus jautājumus un ir jāatbild. Šo paņēmienu var izmantot pie liela apjoma tekstiem. Vēlāk skolotājs var uzdot zināšanu pārbaudes jautājumus.56+0
Lasīšana lomās	Darbam nepieciešams izveidot vismaz 2-3 grupas pa 6 skolēniem katrā. Visi saņem vienu un to pašu tekstu. Katram grupas dalībniekam tiek piešķirta loma: diskusijas vadītājs, prātnieks, valodnieks, literārais eksperts, mākslinieks un analītiķis. Diskusijas vadītājs plāno apspriežamos jautājumus. Viņa galvenais uzdevums ir palīdzēt grupas dalībniekam saprast tekstā ietverto informāciju un nodrošināt visiem iespēju izteikties. Literārais eksperts izvēlas tekstā vietas, kuras lasāmas skaļi, lai palīdzētu atcerēties vai izraisītu pārdomas par lasīto tekstu. Mākslinieks veido zīmējumus par tekstu vai grafiski attēlo tajā saskatītās likumsakarības. Valodnieks izraksta no teksta nesaprotamos vārdus un meklē to skaidrojumus vārdnīcās vai aptaujājot diskusijas dalībniekus. Analītiķis labākai teksta izpratnei meklē saistību starp izlasīto un savu vai citu dalībnieku pieredzi. Prātnieks veido izlasītā teksta kopsavilkumu. Kad visi savu uzdevumu veikuši, vienas un tās pašas lomas izpildītāji sanāk kopā un saskaņo savu viedokli, lai mazo grupu diskusijās būtu līdzvērtīga informācija un skolēni varētu pārliecinošāk piedalīties debatēs. Tālāk notiek diskusijas par izlasīto tekstu sākotnējās grupās.
Prognozēšana pēc • atslēgas vārdiem	Tā ir metode, kas paredz prognožu izteikšanu apgūstāmās tēmas ietvaros, pamatojoties uz jau izlasīto

• teksta daļām	fragmentu. Prognozēšanu var veikt gan stundas sākumā, gan vairākkārt stundas vidū, pārtraucot teksta lasīšanu.
Dubultā dienasgrāmata	Lai izveidotu dubulto dienasgrāmatu, lapas vidū novelk vertikālu svītru, sadalot lapu divās ailēs: VĀRDS, FRĀZE un KOMENTĀRI. Kreisajā ailē skolēnam jāizraksta no teksta vārdi vai frāzes, kas atstāj uz viņu spēcīgu iespaidu, rosina pārdomas (varbūt tās atgādina kaut ko no pašu pieredzes, varbūt samulsina vai pārsteidz). Labajā ailē skolēns raksta savus komentārus- kāpēc viņš izrakstījis šo frāzi, kādas asociācijas, pārdomas un atziņas tā izraisa. Lasīt tekstu un veidot dubulto dienasgrāmatu var arī mājās un pēc tam apspriest klasē. Metode rosina skolēnu iejusties tekstā, pārdomāt to un veikt piezīmes, pamatojoties uz savu pieredzi.
Apaļais galds	Skolotājs un skolēni izvirza problēmu, kuras izpētei, analizēšanai un risināšanai nepieciešamas idejas. Skolēni strādā nelielās grupās. Katrai grupai ir viena papīra lapa un viens rakstāmais; ja vēlamies zināt katra skolēna individuālo ieguldījumu, katrs skolēns grupā lieto citas krāsas rakstāmo. Pirmais dalībnieks uzraksta savu priekšlikumu un padod lapu nākamajam skolēnam pa kreisi. Ja kādam pietrūkst ideju, tas padod lapu tālāk. Skolēni brīvi izsaka savu viedokli, dalās domās, iegūst vairākus iespējamos problēmas risinājuma variantus.
Grafiskie organizatori	Grafiskajos organizatoros var atspoguļot attiecības, struktūras un procesus. To var veidot, vācot informāciju par kādu tēmu, lai labāk izprastu aplūkojamo tēmu un veiktu vispārinājumu, klasifikāciju, izdarītu secinājumus vai vienkārši apzinātu situāciju kādā jomā. Uzskatāmais informācijas izkārtojums ļauj ietaupīt laiku un uzlabot plānošanas procesu.

Izmantojamās stratēģijas refleksijas fāzē

Diskusija	Skolotājs piedāvā apspriešanai kādu notikumu, jautājumu , problēmu, lai noskaidrotu uzskatu daudzveidību un rastu iespējamos problēmu risinājumus, atbildes uz būtiskiem jautājumiem, izvērtējot dažādus faktus, viedokļus, pieredzi, iespējas. Skolēni iesaistās domu apmaiņā argumentēti, aizstāvot savu viedokli. Pazīstami dažādi diskusiju veidi: *debates, plenārdiskusija, punktētā diskusija, līnijdiskusija, paneļdiskusija, piramidālā diskusija.*
Piecrinde	Strukturēts radošs darbs piecrindu dzejoļa formā bez atskaņām. To izmanto, lai rosinātu skolēnus dziļāk pārdomāt apgūstamo tēmu. Piecrindē informācija tiek sintezēta precīzos teikumos, kas raksturo apskatāmo tēmu.
Dzīvais dzejolis	To izmanto, lai pārbaudītu, kā skolēni ir apguvuši tēmu, sniedz sastopamā tēla raksturojumu.
Akvārijs	Šī stratēģija ļauj pārliecināties par teksta izpratni. Katrs

	skolēns uzraksta jautājumu saistībā ar izlasīto tekstu. Skolotāja savāc jautājumus un izdala skolēniem jauktā kārtībā. Skolēniem jāatbild uz klasesbiedru jautājumiem.
Daudzveidīgā jautāšana – pēc Blūma taksonomijas	Daudzveidīgo jautāšanu izmanto teksta kritiskam novērtējumam. Jautājumi liek pašiem interpretēt informāciju, sintezēt idejas, analizēt informāciju, pārveidot un skaidrot priekšstatus, novērtēt tos, lasot tekstu.
Autora krēsls	Ar šīs stratēģijas palīdzību skolēni izsaka savus komentārus, izjūtas par lasīto tekstu. Lasa savu darbu īpašā vietā vai uz paaugstinājuma.
Kubs	Šo metodi ir iespējams izmantot gan ierosināšanas, gan apjēgšanas fāzē, gan refleksijas fāzē, ja ir nepieciešams veikt iepriekšējo un jauno zināšanu apkopošanu un savas attieksmes izvērtēšanu. Vispirms jāizveido kubs, uz kura skaldnēm jāuzraksta pa vienam no sešiem pamudinājumiem. 1. Aprakstiet to! Kāds tas ir? Kāds tas izskatās? 2. Salīdziniet to! Kam varētu līdzināties? No kā atšķiras 3. Veidojiet asociācijas ar to! Kas nāk prātā skatoties uz to ? 4. Analizējiet to! No kā izgatavots? Ko ēd? 5. Izmantojiet to! Kur to varētu izmantot, pielietot? 6. Pārlieciniet un atrunājiet to! Vai tas ir labs vai slikts? Kāpēc? Tēmas apskats no dažādiem skatu punktiem. Darbs veicams grupās vai individuāli.
Brīvais raksts	Skolotājs pēc tēmas apguves piedāvā skolēniem ar to tēmu saistītu tematu, par kuru būs jāraksta. Ir svarīgi vienoties par skolēniem rakstīšanai atvēlētu laiku un teksta apjomu. Skolēni brīvi spriež par norādīto tematu un raksta to, ko zina, domā un izjūt. Stundā atkarībā no mācību mērķa skolēns var izlasīt visu tekstu vai tikai tā daļu, piemēram, tikai skaistāko, pareizāko, būtiskāko teikumu, galveno domu, diskutablu apgalvojumu. Skolēni attīsta prasmi rakstveidā īsi izteikt savas domas, izjūtas, pārdzīvojumus, viedokli.
Argumentētā eseja	Dots apgalvojums, skolēnam jāatrod tam trīs noliedzoši un apstiprinoši argumenti. Katrs arguments jāpaskaidro ar vismaz trīs teikumiem. Pēc tam jāuzraksta secinājums, kurš izriet no skolēna minētajiem argumentiem.
Vingrinājumi	Skolotājs piedāvā skolēniem vairākus vienādus vingrinājumus, lai nostiprinātu kādas noteiktas zināšanas vai prasmes.
Situācijas analīze	Analīzei parasti izmanto reālas situācijas (notikumus), kurus skolēni var saistīt ar savu pieredzi. Skolēni izlasa materiālu, saņem konkrētu darba uzdevumu (piemēram atrast situācijas cēloni, prognozēt notikumu tālāko gaitu, izvēlēties piemērotu risinājumu), grupā izsaka savus

	minējumus, iespējamos risinājuma variantus, apspriež un izvērtē tos, pieņem kopīgo lēmumu par atbilstošāko, piemērotāko risinājumu un noslēgumā par darba rezultātu ziņo citām darba grupām. Situāciju analīzes parastākā shēma: noskaidrošana ⇨ formulēšana ⇨ izvērtēšana ⇨ risināšana ⇨ lēmumu ⇨ pieņemšana

Pielikums Nr. 3

Lasītprasmes veicināšanas aktivitāšu plānojums sākumskolā

Vispārīgi sasniedzamie rezultāti:
Palielināts lasīšanas ātrums: Spēs izlasīt vairāk teksta īsākā laikā.
Uzlabota teksta izpratne: Labāk sapratīs sarežģītas idejas un argumentus.
Bagātāks vārdu krājums: Spēs precīzāk izteikties un saprast plašāku informāciju.
Labāka atmiņa: Vairāk atcerēsies no izlasītā.
Uzlabotas kritiskās domāšanas prasmes: Spēs analizēt un novērtēt teksta saturu.
Pārliecība par sevi: Lasīšana kļūs par patīkamu un vieglu procesu.

Aktivitāte	SR	Apraksts
Interešu izglītība		
Lasi, stāsti, domā	Attīstīt skolēna apzinātu lasītprasmi un radošo potenciālu, sekmēt skolēnu spēju uzņemties atbildību par savu mācīšanos.	Grāmatas tekstu lasīšana un klausīšanās.Grāmatas ilustrāciju apskate. Grāmatas vāka ilustrācijas veidošana. (Prognozē teksta notikumus pēc grāmatas vāka noformējuma, ilustrācijām, grāmatas vai teksta nosaukuma. Salīdzina un izsaka satura prognozes.) Video vai animācijas fragmentu skatīšanās. Mana interesantākā grāmata (secīgi atstāstīt tekstu, uzdot jautājumus, veidojot dialogus, zīmēt sižeta karti. Konspektīvi atstāsta izlasīto). Didaktiskās spēles. Lasīšanas veicināšanas stratēģijas (lasīšanas veicināšanas programmas "Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija").
Lasītprieks	Šī metode būtiski uzlabo teksta izpratni un atmiņu, jo skolēni aktīvi apstrādā informāciju.	Aktīvā lasīšana un piezīmju veikšana. Lasot ne tikai pasīvi uztver informāciju, bet arī analizē tekstu, pasvītro svarīgākos teikumus, pieraksta atslēgas vārdus, uzdod jautājumus par tekstu un mēģina formulēt galveno domu.
Skolas teātris	Attīstīt bērnu radošumu, komunikācijas prasmes, iejušanos lomās, teksta izpratni un prasmi nodot vēstījumu skatītājiem.	Teātra izrāžu vērošana un analizēšana. Lugas iestudēšana. Prasme uzstāsties auditorijas priekšā, runājot dzeju, prozu. Skolēnu prakstiskās pieredzes un intereses veidošana, piedaloties teātra mākslas aktivitātēs nodarbību laikā.
Lasīšanas detektīvi	Attīstīt apzinātu lasītprasmi.	Lasīšana ar izpratni un detaļu pamanīšana.
Sākumskolas kopīgās aktivitātes		
Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija	Attīsta lasītprasmi un interesi par dažādiem literatūras darbiem, pilnveido spēju izprast un interpretēt izlasīto, kā arī mācās argumentēti paust savu viedokli. Skolēni uzlabo valodas un rakstītprasmes, piedalās diskusijās un sadarbojas ar vienaudžiem, attīstot sadarbības prasmes un pozitīvu attieksmi pret lasīšanu. Viņi iesaistās kultūras procesos,	Skolēni regulāri sanāk kopā, lai pārrunātu izlasītās grāmatas.Veicina lasītprasmi un viedokļa paušanu. Skolēni balso par mīļāko grāmatu. Attīsta argumentēšanu un iesaisti procesā.

	iepazīst dažādu autoru darbus un nostiprina lasītprieku kā nozīmīgu personīgās izaugsmes daļu.	
Sadarbība ar skolas un pilsētas bibliotēkām.	Skolēni attīsta lasītprasmi, informācijpratību un sadarbības prasmes, iesaistoties kopīgās aktivitātēs ar skolas vai pilsētas bibliotēku.	
Dzejas diena	Skolēni iepazīst dzeju kā pašizpausmes veidu, attīsta radošo domāšanu un uzstāšanās prasmes, piedaloties Dzejas dienu aktivitātēs.	Dzejas lasījumi klasē, skolas gaiteņos vai skolas pagalmā.Attīsta publiskās runas prasmes un pašapziņu. Ilustrē dzejoli.Skolēni zīmē attēlu pēc dzejoļa vai ilustrē savu sacerējumu. Veicina teksta izpratni un mākslinieciskū izteiksmi.
Skatuves runas konkurss	Skolēni attīsta prasmi skaidri un izteiksmīgi runāt auditorijas priekšā, kā arī pilnveido valodas izjūtu un emocionālo pašizpausmi, piedaloties skatuves runas konkursā.	
Lasīšanas pēcpusdiena	Skolēns izrāda interesi par lasīšanu arī ārpus mācību laika,klausās ar uzmanību un piedalās radošajās aktivitātēs,pastāsta, ko ir lasījis un kā jūtas par šo pieredzi.	Skolā vai klasē organizē pasākumu ar spilveniem, segām, vāju apgaismojumu un tēju. Skolēni lasa grāmatas, klausās skolotāja vai vecāku lasījumu, piedalās tematiskās aktivitātēs (piemēram, zīmē varoņus, raksta vēstuli grāmatas tēlam).
Ikdienas lasīšana	Regulāra lasīšana paplašina vārdu krājumu, uzlabo teikumu struktūras izpratni un palielina lasīšanas ātrumu, jo acis un prāts pierod pie teksta.	Lasīšanas ātruma un izpratnes pilnveidošanas aktivitātes. Katru dienu atvēlēt laiku lasīšanai,katru rītu lasa 10 minūtes. Svarīgi ir būt pacietīgam un regulāri lasīt. Izvēlieties dažādus tekstus – grāmatas, rakstus, ziņas, žurnālus. Lasa par sev interesējošām tēmām, lai uzturētu motivāciju.
Aktivitātes interešu izglītības pulciņos		
Vārdu krājuma paplašināšana	Lielāks vārdu krājums ļauj labāk saprast sarežģītus tekstus un palielina lasīšanas plūdumu, jo nav jāapstājas pie katra nezināma vārda.	Lasot saskaras ar jauniem vārdiem, pieraksta tos, meklē to nozīmi un mēģina tos izmantot savās sarunās vai rakstos. Sameklē attēlu.
Lasīšana balsī	Uzlabojas teksta uztvere un izpratne, jo tiek iesaistītas vairākas maņas.	Lasa tekstu skaļi. Tas palīdz palēnināt lasīšanas tempu un pievērst uzmanību katram vārdam, kā arī uzlabo izrunu un intonāciju.
Lasīšanas mērķu noteikšana	Lasīšana kļūst mērķtiecīgāka un efektīvāka, ļaujot ātrāk atrast un apstrādāt svarīgu informāciju.	Pirms lasīšanas nosaka, ko vēlaties no teksta iegūt. Vai meklējam konkrētu informāciju? Vai vēlamies saprast galveno domu?
Grāmatu detektīvi	Bērns spēj atrast un interpretēt informāciju tekstā, attīsta teksta izpratni un vārdu krājumu.	Bērni lasa īsu stāstu un pēc tam atbild uz jautājumiem, meklējot konkrētus pierādījumus tekstā. Var izmantot arī „slēpto vārdu” spēli, kur jāatrod konkrēti vārdi vai frāzes.
Lasīšana lomās	Bērns trenē plūstošu lasīšanu,	Bērni sadalās lomās un lasa stāstu vai pasaku skaļi,

(dramatizēšana)	izpratni par teksta nozīmi un emocionālo nokrāsu.	attēlojot varoņus ar balsi, mīmiku un žestiem.
Izveido komiksu	Bērns spēj atstāstīt tekstu, identificēt sižeta struktūru (ievads, kulminācija, nobeigums) un izmantot valodu radoši.	Pēc stāsta izlasīšanas bērni veido komiksu, attēlojot sižeta galvenos notikumus attēlos un īsos teikumos.
Vārdu medības	Bērns spēj identificēt vārdu veidus tekstā un veicina gramatisko apziņu, kā arī vārdu krājuma paplašināšanu.	Tekstā jāsameklē un jāizceļ noteikta veida vārdi – lietvārdi, īpašības vārdi, darbības vārdi, sarežģītāki vārdi u.c.
Jautājumi no burvju cepures	Bērns attīsta lasītā izpratni, spēju veidot secinājumus, empātiju un kritisko domāšanu.	Katrs bērns izvelk jautājumu no cepures par izlasīto tekstu – var būt gan fakti, gan „kāpēc?”, „kā tu rīkotos?” utt.
Lasāmspēļu stacijas	Bērns attīsta spēju izprast dažāda veida tekstus, uzlabo lasīšanas ātrumu un interesi par valodu rotaļīgā veidā.	Klase sadalās pa stacijām, katrā – dažādas lasīšanas spēles (piemēram, burtu bingo, teikumu salikšana, domā un mini, „pareizs vai nepareizs?” utt.)
Grāmatu tirdziņš	Skolēns attīsta strukturēti pastāstīt par grāmatu, izteikt un pamatot savu viedokli, rosina interesi citiem skolēniem.	Skolēni izvēlas vienu grāmatu, ko viņi ir izlasījuši, sagatavo prezentāciju un "pārdod" to klasesbiedriem — stāsta, kāpēc grāmata ir interesanta.
Lasīšanas stafete	Skolēns spēj lasīt precīzi un saprotami, sadarboties komandā,atbildēt uz jautājumiem, apvienojot informāciju.	Klasē tiek izveidoti 3–4 komandu punkti ar īsiem tekstiem. Katrs skolēns lasa savu daļu un nodod stafeti nākamajam. Komandai kopīgi jāatbild uz jautājumu par tekstu.
Jēgpilna lasīšana, orientēšanās uz tekstu.	Mācot lasītprasmi pievērst uzmanību lasīšanas materiālam, lasīšanas nolūkam. Izmantot tādu lasīšanas pieeju, kas var tikt izmantota ikdienas situācijās.	
Jautājumu uzdošana.	Iemācīties uzdot jautājumus paši sev- “Ko izsaka šī rindkopa?”, “Es nesaprotu. Kā tas ir noticis?”, “Es brīnos, kāpēc...?” u.c.	
Teksta satura vizualizēšana.	Veicināt tālāku domu raisīšanos attiecībā par tekstu.	
Teksta struktūras atpazīšana.	Noskaidrot attiecības starp teksta daļām.	
Sasaistes izveidošana.	Sasaistīt iepriekš izlasīto būtisko informāciju ar jauno informāciju.	
Teksta kopsavilkuma veidošana.	Izprast un izsecināt, kas ir vissvarīgākais.	